

Децата ни вече не знаят цигански

Милка, р. 1956

Баща ми е Димитър, а майка ми Руска. Ние сме пет сестри. Тате сакал мъжко. Кумове са ни българи – Цвета и Велин Лазови. Имената ни са български, кумо ни ги е дал: Йорданка, Здравка, Райна, Милка и Румяна – на нея й викахме Станка – името, което баща ни й даде. Здравка има средно образование, а ние сме с основно. Ние с Райна и Дането сме чистачки, Здравка е шивачка у Си Би Мод. Дедо по бащина линия – Али Рашидов – беше теляк в банята. Баба Рамиза беше домакиня. Имала е девет деца, за който се е грижила сама. Бех втори клас, кога направихме новата къща.

Дотогава живеехме у къщата на дедо – едноетажна, отделена от градината на две-три стъпала. Имаше антре с огнище и темели и две стаи. Дворо ни беше голем. Старецо чуваше по дванаесе-тринаесе овци, два коня. Имаше голема лоза. Новата ни къща е на два етажа с четири стаи на първия и две стаи на втория етаж. Отделно – лятна кухня. Баня и тоалетна няма. Моята къща е на три етажа. Мама е от Перник. Баба и дедо са Гина и Санде – ковач. Майка и татко беха теляци у Дупница. Там живееха на квартира. Не са образовани. Нас ни чуваха тука старите.

Нашите са се занимавали с търговия – били са кюмюрджии. Продавали са дървени въглища в Дупница и Самоков. Баба и дядо имаха легло с табли. Имаше и три-четири пружинени легла, имахме и без пружини. Кой се намочоваше, на него спеше. Постиляха ги с черги. У огнището имаше котле с верига. Имаха глинени гърнета, стомнета, ръкатки. Старецо имаше пет декара ниви. Жито сееха. Чичовците ми имаха земя, на старецо братовчеди. Старецо правеше вино от шипки и от малини, защото боледуваше от сърце. И ние пиехме с него.

Старците са женили баща ми и майка ми. Сватбите са траели по три-четири дена: ядене, пиене. Правело се е овче с боб, зеле с овче. Печели са погача в подница. Свинско не се ядеше тогава. На кумовете се дават плодове, печено агне и сладкиши. Старите хора си по чуваха душите, затова поживея по-дълги години. Моят дедо на 99 години почина. У Баня сме всички от един род, от двама братя и една сестра.

Аз се ожених по любов на 19 години. Харесах го по външност. Арен ми е мъжо. Мъжо на жената се познава по гъзо.

В черква не сме венчани. Само сме се подписали. Кумовете са ни Тинка и Васил Илиеви от нашите – приятели са ни. Едно време са спазвали старите кумства. Аз се ожених с една бела рокля. И двете деца ожених. Имат само граждански брак. Дъщеря ми се ожени

в Сандански. На годжео е била с три рокли, а на сватбата беше с една бяла. А снахата я правихме с една бела рокля. При нас се женят и първи братовчеди. На годжеа се пие блага ракия и гостите се закичват с чимшир и бонбонка, вързана с червен конец. Ракията се сипва у менче, украсено с много цветя. Върху поднос се слага ризата на невестата, покрита с червена забрадка. Свекървата носи подноса и повежда бавно хорото.

Бременността не се пази в тайна. Мъжът се грижи много за бременната си жена, много ѝ угажда. Свекървата не ѝ дава нищо да работи, пази я. За бременността веднага се казва, защото ако траеш, ако криеш, детето ще е немо.

Раждането на детето е празник, който се празнува 40 дни. Слагаш масата и до тука на новороденото се носи сладки, бонбони, дрешка. Родилката не излиза от къщата 40 дена. Като мръкне, не стои навънка. Вечер не си простират дрешки. Водата, в която се къпе бебето, се излива там, къде не се газии. Ама сега се движим с времето – всичко у канала. Децата в семейството си имат свои задължения: да изчистим, да измием, вода да донесем. Водата я носехме от уличната чешма при Тесавите. Всеки ден метехме, тупахме. Бабичката си имаше пътеки. Играехме на дама, на въже, на гоненица.

Баба и дедо си пееха повече по турски. Ние не знаем турски, татко и майка също не знаят. Като имаше нещо да скрият от нас, продумат си по турски и ние знаем дека нещо тайно са си казали.

Вярвам у господ Исус. Редко ходим на черква. Празниците си ги почитам: Димитровден, Гергьовден, Рангеловден са ми големи празници. Мъж ми Георги Методиев Рангелов на 52 години, дъщеря ми е Райна, а сина Ивайло, ние си ги кръстихме. От църковните празници, кога е хептем строг празник, нещо приготвим, съберем се у дома.

У махалата общувам повече с българите. Идем си, дождаме си, живуваме си. Един с друг си споделяме мъките и там си остава. Аз си споделям с Фиданка и с Рени. Винаги съм искала съвет. Сега от младите се случва некой да ме обиди, ама аз го не приемем като обида. Гордеем се, че сам циганка. Обиждам се като ме наричат ром - я не сам рома.

Децата ми са със средно образование. Ивайло е със средно специално. Децата ми изобщо не знаят традиции. Старите са готвили за щело и не щело, а ние днеска гледаме да има и за утре. Баба почина на 72 години. Мъртъвците ги къпем, погребваме ги вече облечени. Правим изнасяния до една година, а после, който иска и до две-три години. На погребението ходят и мъжете и жените. Едно време гробищата на циганите и на българите са били на едно место. Сега на циганските гробища има стари гробове с камък без надпис. Ама ние си слагаме надгробна плоча със снимка и името. Ограждаме гроба,

поддържаме го. Носим на гроба следобед, а сутрин посрещаме и гощаваме у дома. Ходжата чете молитви на гроба. Няма спазване на постно ядене.

На старите отнапред им е било бам-башка. Поучавали са ме на по-стар човек да права винаги евала. Ако некой човек е по-лош от тебе, кара се, отстъпи. Да вредиш на човеко е лошо, ако можеш да му помогнеш, помогни. Децата ни вече не знаят цигански: общуват с българите, даваме ги на детска. Не е хубаво да забравят, че са цигани. Хубаво е да поддържат традицията.